

בס"ד, י"ז ניסן התשפ"ו

מנחות פ"ג – היקש הקרבנות אחד לשני, מותר הפסח, וכשרות החיטים למנחות

שאלות:

1. שולמית כהן רוצה לאכול משיירי המנחה של בעלה יובל, היא יכולה?

המשך הדרשות מהפסוק "זאת התורה" (לפי רבי אליעזר)

הגמרא ממשיכה לפרט את הדינים שלמד **שמואל** בשם **רבי אליעזר** מהשוואת כל הקרבנות בפסוק: "זאת התורה לעלה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים":

- **קידוש בבלוע** (מהמילה חטאת): מהמילה "חטאת" לומדים שכל הקרבנות מקדשים ב"בלוע". כמו שבחטאת כתוב "כל אֶשֶׁר יָגַע בְּבִשְׂרָה יִקְדָּשׁ", שמשמעו שדבר שבלע מבשר החטאת מקבל את הדינים שלה (למשל: אם בשר שלמים בלע מבשר חטאת, אוכלים אותו רק ליום ולילה כחטאת), ככה בכל הקרבנות.
- **שפיר ושליה** (מהמילה אשם): מהמילה "אשם" לומדים שאין השפיר והשליה (העובר ועטיפתו) קדושים בבהמה. כמו שבאשם שהוא תמיד זכר, לא ייתכן שיהיו עובר ושליה קדושים בו, ככה בכל הקרבנות הם לא קדושים. **רבי אליעזר** סובר שוולדות קדשים קדושים רק "בהווייתן" (כשהם נולדים) ולא במעי אימם, והוא לומד דבר ש"אפשר" נקבה שיש לה שליה מדבר ש"אי אפשר" (אשם זכר).
- **שריפת הנותר** (מהמילה מילואים): מהמילה "מילואים" לומדים שהנותר מכל הקרבנות נשרף. כמו שבמילואים בשר שנשאר מעבר לזמן נשרף ("וְשָׂרַפְתָּ אֶת־הַנּוֹתֵר בְּאֵשׁ"), ככה בכל הקרבנות. וכמו שבמילואים לא שורפים בעלי חיים שנותרו (כי לא הפרישו שם בהמה לאחריות), ככה בכל הקרבנות אם נשארה בהמה חיה (למשל הפריש שתי חטאות לאחריות והשתמש באחת) – לא שורפים אותה אלא היא רועה עד שיפול בה מום.
- **דין פיגול** (מהמילה שלמים): מהמילה "שלמים" לומדים שדין "פיגול" (מחשבה לאכול מחוץ לזמן) חל על כל הקרבנות וגם על הנסכים שלהם.

2. בני כהן רוצה לעשות סכין מעצם של קרבן עולה, זה מותר?

דרשת רבי עקיבא לפסוק "זאת התורה"

הגמרא עכשיו מביאה ברייתא שמלמדת איך **רבי עקיבא** בניגוד ל**רבי אליעזר** דורש את הפסוק בצורה אחרת, וככה היא עונה לשאלה ששאלנו בדף הקודם: מאיפה **רבי עקיבא** לומד שקרבן פסח בא רק מהחולין?

- **מנחה** (קידוש בבלוע): **רבי עקיבא** לומד מהמילה "מנחה" את הדין של "קידוש בבלוע" לכל הקרבנות. הגמרא **מסבירה** למה צריך לכתוב את הדין הזה גם במנחה וגם בחטאת: כי אם התורה הייתה כותבת רק במנחה, היינו חושבים שהיא מקדשת בבליעה בגלל שהיא רכה (סולת ושמן) ובולעת בקלות. ואם היה כתוב רק בחטאת, היינו חושבים שהיא מקדשת בבליעה רק בגלל שהבשר שלה שמן ובולע. לכן צריך את שניהם.
- **חטאת** (חולין, יום וימיו): **רבי עקיבא** לומד מהמילה "חטאת":

- מן החולין: שכמו שחטאת באה רק מהחולין, ככה כל הקורבנות. המקור לכך שחטאת עצמה באה מהחולין הוא מהפסוק על פר החטאת: "אֲשֶׁר־לוֹ" – שמשמעו משלו (חולין) ולא ממעשר. מכאן לומד רבי עקיבא שגם קרבן פסח בא רק מהחולין.
  - ביום: הקורבנות צריכים להיקרב ביום. למרות שרבי עקיבא הזכיר את הלימוד הזה כאן, הגמרא מציינת שהמקור האמיתי הוא מהפסוק: "בְּיּוֹם צֻוְּתוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהִקְרִיב אֶת־קֶרְבָּנֵיהֶם לַד' בַּמִּדְבָּר סִינַי".
  - ביד ימין: עבודת הקורבנות צריכה להיעשות בידו הימנית של הכהן. גם כאן הגמרא מעירה שהמקור הוא מהכלל של רבה בר בר חנה בשם ריש לקיש, שכל מקום שכתוב בו "אצבע" ו"כהונה" הכוונה היא ליד ימין.
    - אשם (עצמות): מהמילה "אָשָׁם" רבי עקיבא לומד לכל הקורבנות ובעצם זה נצרך רק לקרבן העולה, שהעצמות שלהם מותרות לשימוש אם הם פרושו בראש המזבח, למשל אפשר להשתמש לעשיית כלים. כי הבשר מותר ואין בהן איסור "נותר" אם אין בהן מוח, כי הן לא ראויות לאכילה. ככה הדין אפילו בעולה שהיא נשרפת כליל. (את המילים עולה ומילואים רבי עקיבא דורש כרבי אליעזר)
3. ליונתן אבד קרבן הפסח והוא הפריש חדש, ומצא את הישן בבדיקת חמץ, מה הוא עושה איתו?

מותר הפסח שקרב שלמים

- הגמרא שואלת: מאחר שרבי עקיבא, בניגוד למשנה שלנו, לא לומד מהפסוק "וְזָבַחְתָּ פֶּסַח לַד' אֶלְהֵיךָ צֹאן וּבִקֵּר" שפסח בא מן החולין (אלא מהמילה "חטאת"), מה הוא לומד מהפסוק הזה?
- הגמרא עונה שהוא לומד כמו שאמרו רב נחמן בשם רבה בר אבوه את הדין של "מותר פסח": כשאדם שהפריש כסף או בהמה לפסח ונשאר לו עודף כסף – המותר הזה קרב כקרבן שלמים. כי קרבן פסח בא רק מהכבשים ומהעזים (צאן), והפסוק מזכיר "צאן וּבִקֵּר" ללמד שהמותר שלו יהיה כמו קרבן שבא גם מהצאן וגם מהבקר – שזה קרבן שלמים.
- הגמרא מביאה מקור נוסף לדין הזה מדברי אבוב דשמואל, שלומד מהפסוק "אִם־מִן־הַצֹּאן קֶרְבָּנוּ לְזָבַח שְׁלָמִים" שהמילים לזבח שלמים מותרות, כי זה חלק מפרשיית השלמים, הוא לומד שקרבן שבא רק מהצאן (כמו פסח) מיועד להיות שלמים כשהוא נשאר כעודף.
- והבריייתא מביאה גם מקור שלישי ללימוד משלמים: המילה "כָּבֶשׂ" גם מיותרת כי מדברים על צאן וכתוב בהמשך 'אם עז'. ולכן זה מרבה את הפסח לדין הקרבת ה'אליה' כמו בשלמים.
- המילים "אִם כָּבֶשׂ" מרבות את מותר הפסח (פסח שעברה שנתו ולא הוקרב, ושלמי חגיגה) לכל דיני השלמים, כמו סמיכה, נסכים ותנופת חזה ושוק, וזה מקור נוסף. המילה "וְאִם עֵז" עם הו' הנוספת, באה להפריד ולחלק לפרשיה נפרדת, וללמד שבעז של שלמים (או בפסח שבא מעזים) לא מקריבים את ה'אליה'.
- הגמרא מסבירה שצריך שלושה מקורות למצבים שונים של מותר פסח:
  1. כשהוא עבר את זמנו (אחרי י"ד ניסן) וגם עבר את שנתו: במקרה כזה הבהמה נדחתה לגמרי מקרבן פסח, ולכן ברור שהיא תהיה שלמים.

2. כשעבר זמנו (אחרי פסח ראשון) אבל לא עברה שנתו: כאן אולי היינו חושבים שהוא לא יהיה שלמים כי הבהמה עדיין ראויה להיקרב ב"פסח שני" (בי"ד באייר), לכן צריך פסוק ללמד שגם הוא קרב כשלמים.

3. כשלא עבר זמנו ולא עברה שנתו: למשל, אדם שאיבד את הפסח שלו לפני חצות היום והפריש אחד אחר במקומו, ואז מצא את הראשון. למרות שהראשון עדיין ראוי טכנית להיקרב כפסח ראשון, הוא נחשב "מותר" וקרב כשלמים.

הדרן עלך התודה היתה באה

4. דימיטרי רוצה להביא חיטים לשתי הלחם מרוסיה, זה כשר?

מקור המנחות ואיכות הסולת (פרק תשיעי)

המשנה בפרק החדש אומרת שכל המנחות (של הציבור ושל יחיד) יכולות להגיע גם מארץ ישראל וגם מחוצה לארץ, וגם מהיבול החדש וגם מהישן. חוץ מה"עומר" ו"שתי הלחם". שני אלה חייבים להגיע רק מהיבול החדש ורק מארץ ישראל.

- איכות הסולת: כל המנחות חייבות להגיע מהיבול ה"מובחר" (הכי משובח). המשנה מונה מקומות שבהם הסולת הייתה הכי טובה: מכניס וזטחא (שהם ה"אלפא" – המקום הראשון), ואחריהם עפריים. למרות שכל הארץ כשרה, לכתחילה הביאו מהמקומות האלה שהיו הכי משובחים.
- הגמרא אומרת שהמשנה הזאת חולקת על הברייתא שאומרת שאם הביאו את העומר או שתי הלחם מהיבול הישן – זה כשר בדיעבד.
- הברייתא לומדת שאפשר להביא מהיבול הישן מהמילה "תְּקַרְיב" שנאמרה פעמיים לגבי העומר ולכן היא מיותרת. [התנא של המשנה שלנו לומד מהמילה המיותרת הזו משהו אחר (כמו שראינו בפרק רבי ישמעאל): שמקריבים את העומר אפילו בשבת ואפילו בטומאה].
- לגבי שתי הלחם הברייתא לומדת מהמילה "תְּבִיאֵוּ" שגם היא מיותרת. ולומדים מהמילה הזו שני דברים: אחד – שאפשר להביא מהיבול הישן בדיעבד, והשני מכך שכתוב 'תְּבִיאֵוּ' ולא 'תְּבִיא' – שכל שאר הלחמים שמביאים ממקום אחר (כמו לחמי תודה) צריכים להיות כמו הלחמים האלה (בשיעור של עשירית האיפה לכל חלה).
- הגמרא מקשה שכתוב מנחה חדשה, איך אפשר מהיבול הישן? רבי נתן ורבי עקיבא מסבירים שאין הכוונה שהלחמים עצמם חייבים להיות מהתבואה החדשה. אלא שהמנחה הזאת יכולה להיות מתבואה ישנה אבל צריכה להיות הראשונה שמוקרבת מהחדש ("חדשה לכל המנחות"), ורק אחרי שהקריבו אותה מותר להביא שאר מנחות מהיבול החדש.
- הגמרא מציינת שלגבי הבאת החיטים מארץ ישראל גם המשנה וגם הברייתא מסכימים שלכתחילה זה חובה. אבל יש מחלוקת בברייתא שבה רבי יוסי בר רבי יהודה אומר שהעומר כשר בדיעבד אפילו אם הוא הגיע מחוצה לארץ. לשיטתו 'מושבותיכם' מלמד חיוב דאורייתא בחו"ל, ולכן אפשר גם להביא משם. ומה שכתוב 'כי תבאו אל הארץ', הכוונה שהחובה היא רק לאחר שנכנסו לארץ.